

Nr 590

Av herr Bengtson m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 79, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjes-skatt, m. m.

Den svenska film- och biografnäringen har under de senaste åren fått sina ekonomiska villkor starkt försämrade. Anledningen härtill är främst att söka i det betydande bortfall av biografpublik, som följt med televisionens snabba genombrott. Besöksfrekvensen på biograferna visade under 1950-talet uppgång fram till och med år 1956, men år 1957 inträdde en frekvensminskning, som under de senaste åren blivit alltmer markant. I många fall synes utvecklingen under de senaste två åren ha medfört, att ett tidigare överskott för biograferna förbytts i ett icke oväsentligt underskott. Svensk spelfilmproduktion har sedan länge haft stora ekonomiska svårigheter och kan som fristående verksamhet för närvarande sägas vara praktiskt taget omöjliggjord. Produktionen har — om än i minskad utsträckning — dock upprätthållits genom att producenter med egna biografer kunnat utnyttja rörelsevinst från biografsidan. Förutsättningarna för ett sådant stöd åt produktionen är emellertid numera mycket små, sedan biografnäringen fått sin lönsamhet starkt försämrad.

Det torde vara en allmänt omfattad åsikt att filmen är en betydelsefull kulturfaktor i vår tids samhälle. Den svenska filmen har helt naturligt en stark och bred förankring hos vår biografbesökande allmänhet, och den har för stora folkgrupper blivit en självklar tillgång. Av det totala antalet premiärsatta långfilmer på de svenska biograferna är numera visserligen knappt en tiondel svenska, men dessa svarar dock för ungefär fjärdedelen av biografernas totala besökarantal. Den inhemska filmproduktionen har en betydelsefull uppgift i skildringen av svenskt liv och svenska seder. Det är av stort värde, att vår kulturs främsta skapelser genom filmen kan förmedlas till en stor allmänhet liksom att sociala problem på så sätt kan ställas under debatt. Genom export av svensk film kan också kännedom om svenskt kultur- och samhällsliv på lättillgängligt sätt förmedlas till andra länder. Det är ett väsentligt samhällsintresse ur såväl kulturella och sociala som ekonomiska synpunkter att en inhemska filmproduktion upprätthålles.

Naturligtvis måste film- och biografnäringen genom egna åtgärder söka anpassa sig till den nya situation som uppstått främst genom televisionens genombrott. Men samtidigt står det klart, att även samhället måste med-

1 — Bihang till riksdagens protokoll 1960. 3 saml. Nr 590—591

verka härtill i första hand genom anpassning av biografnöjesskatten efter näringsens bärkraft. Vid 1959 års riksdag beslutades vissa lättnader på detta område, vilka, i avbidan på slutlig prövning av 1957 års filmstödutrednings betänkande betecknades som provisoriska. Åtgärderna innebar, att procenttalet för biografnöjesskatten sänktes från 38 till 33 enheter samt att producenternas andel i den statliga nöjesskatten på svensk film (det särskilda filmstödet) höjdes från 20 till 30 procent för svartvit film och från 35 till 45 procent för färgfilm.

Såsom sålunda förutsattes vid fjolårets riksdagsbeslut har Kungl. Maj:t på grundval av filmstödutredningens betänkande nu ånyo underställt riksdagen frågan om biografnöjesskatten och filmstödet. I den föreliggande propositionen nr 79 föreslås, att biografnöjesskatten skall sänkas med sex procentenheter från 33 till 27 samt att den särskilda skattelindringen för mindre biografer skall höjas från 75 till 100 kronor i veckan. Filmstödet skall enligt propositionen utformas så att i princip hela den statliga andelen av nöjesskatten på svensk film skall återgå till producenterna. Återbäringen avses skola ske dels i form av ett generellt stöd till vederbörande filmproducent med 80 procent av skattebeloppet och dels genom ett speciellt kvalitetsstöd till producenterna av de 3—5 bästa svenska filmerna under året. För detta ändamål föreslås ett särskilt anslag under sjunde huvudtiteln om 1 miljon kronor. De föreslagna åtgärderna går sålunda längre än vad filmstödutredningen förordade. Situationen har emellertid ändrats snabbt sedan utredningen framlade sitt förslag i början av år 1959. Antalet TV-licenser, som vid årsskiftet 1958/59 ännu inte uppgick till 250 000, passerade i februari i år 700 000-strecket, och konkurrensläget för film- och biografnäringen har sålunda, såsom framhållits, skärpts väsentligt.

De föreslagna åtgärderna skall enligt departementschefen utgöra en lösning, efter vilken filmbranschen kan inrätta sig för framtiden. Det är enligt vår mening angeläget, att samhället genom utformningen av nöjesbeskattningen och filmstödet så långt möjligt medverkar till att filmbranschen får sådana betingelser att den kan upprätthållas i tillfredsställande utsträckning. Såsom förhållandena nu utvecklats synes oss emellertid de i propositionen föreslagna åtgärderna vara otillräckliga för tillgodoseende av detta syfte.

Biografbesöksfrekvensens utveckling har senast klargjorts genom en utredning av Industriens utredningsinstitut i februari i år. En av institutet upprättad tabell med preliminär beräkning av utvecklingen till och med år 1961 fogas härvid som bilaga till motionen (*bilaga 1*). Såsom institutet påpekar framgår därav att för de delar av landet, i vilka televisionsverksamhet påbörjades före den 1 juli 1958 — dvs. Stockholms, Göteborgs, Malmös och Norrköpings sändarområden — blir resultatet av gjorda bedömanden, att biografbesöksfrekvensen under år 1960 kommer att ligga på 42 procent och år 1961 på 44 procent lägre nivå än året före TV:s start. För områden med

en senare introduktion av TV blir nedgången nämnda år mindre. En sammanvägning ger till resultat, att *nedgången för landet som helhet kan beräknas bli 27 procent år 1960 och 32 procent år 1961*. För budgetåret 1961/62 blir nedgången i besöksfrekvensen sålunda ca 30 procent. Det torde inte råda något tvivel om att nedgången i besöksfrekvensen kommer att fortsätta ytterligare. En påtaglig illustration härtill ges i en av Industriens utredningsinstitut i samband med den nämnda utredningen upprättad kurva, vilken fogas som bilaga till motionen (*bilaga 2*). I USA sjönk biografbesöksfrekvensen, såsom redovisas i propositionen, med 40—45 procent sedan televisionen börjat. Det måste hållas för sannolikt att besöksfrekvensen på biograferna även i vårt land kommer att sjunka med minst 40 procent jämfört med förhållandena före televisionens tillkomst.

Filmstödutredningen beräknade för år 1957 att biografernas intäkter (efter avdrag av nöjesskatt och filmhyra) uppgick till 78,8 miljoner kronor. Kostnaderna inklusive avskrivningar men exklusive företagarersättning och ränta på eget kapital beräknades till 71,2 miljoner kronor. Det därefter återstående överskottet, varav räntor och företagarersättning skulle täckas, utgjorde sålunda 7,6 miljoner kronor. Vid bedömningen av utvecklingen inom biografnäringen måste beaktas, att de huvudsakliga kostnaderna är helt fasta. Redan en minskning av publikfrekvensen om ca 10 procent konsumerar hela överskottet. Den minskning av publikfrekvensen som ägt rum torde med nuvarande beskattning i många fall ha medfört att detta läge redan inträtt för biografföretagen. I stort sett torde biografbrörelsen inte ha andra möjligheter att undvika förluster än genom nedläggande av biografer. Höjning av biljettpriserna framstår inte som en möjlig utväg. Vad som från branschens sida anförts om att minskningen i publikfrekvensen bör medföra en motsvarande minskning av nöjesskatten synes sålunda icke kunna fränkännas berättigande.

Nöjesbeskattningen av biografföreställningar är väsentligt hårdare än vad som gäller i fråga om andra nöjesformer, såsom dans, kabaré, cirkus m. m., för vilka skattesatsen är 15 procent. Med det läge som nu uppstått för biografbrörelsen är en sådan gränsdragning inte motiverad. En alltför hög nöjesskattesats kan beräknas medföra, att skattens avkastningsförmåga blir mindre än den skulle ha varit vid en efter förhållandena bättre anpassad skattesats. Det kan starkt ifrågasättas huruvida icke den för biografnöjesskattens avkastningsförmåga optimala skattesatsen numera ligger under 20 procent. Därest skattesatsen, såsom föreslås i propositionen, fastställs till 27 procent och besöksfrekvensen på biograferna därvid sjunker med hälften i följd av att biografer måste nedläggas blir skatteresultatet för det allmännas del icke bättre än om man sätter skatten till 20 procent och kan begränsa frekvensnedgången till en tredjedel. En skattesats om 27 procent torde komma att medföra att ett mycket stort antal biografer måste nedläggas.

Med utgångspunkt från den fram till år 1959 gällande biografnöjesskattesatsen om 38 procent skulle den minskning av besöksfrekvensen med 30 procent, som följt med televisionens genombrott, motivera en sänkning av nöjesskatten på filmområdet ned till ca 12 procent. I varje fall kan det inte vara skäl att hålla skattesatsen för filmområdet högre än för andra nöjesformer, dvs. 15 procent. Biografrörelsens svåraste konkurrent, televisionen, belastas inte alls med någon skatt. I England, där TV redan vunnit allmän spridning, uttages skatten på biografföreställningarna med 13—14 procent. En sådan sänkning framstår emellertid som svår att genomföra i nuvarande statsfinansiella läge. Med hänsyn härtill föreslår vi, att biografnöjesskatten nu sänkes till 20 procent. Redan nästa år bör emellertid utrymme skapas för ytterligare sänkning av skattesatsen.

Den sänkning av skattesatsen, som vi ovan förordat, synes oss nödvändig om biografdriften i landet skall kunna upprätthållas i tillräcklig omfattning som underlag för såväl den inhemska filmproduktionen som för uthyringsverksamheten beträffande utländsk film.

Den särskilda skattelindringen för mindre biografier skall enligt propositionen höjas från 75 till 100 kronor i veckan. Skäl kunde enligt vår mening föreligga för ytterligare höjning av detta avdragsbelopp till hjälp för mindre biografier. Med hänsyn till det statsfinansiella läget ställer vi emellertid inte yrkande härom.

Vi delar den i propositionen uttryckta uppfattningen, att vid sidan av en sänkning av biografnöjesskatten även en höjning av det direkta stödet till den svenska filmproduktionen är nödvändig och ansluter oss också till principen, att hela den statliga andelen av nöjesskatten på svensk film bör återgå till den svenska filmproduktionen. Enligt propositionen skall det generella bidraget begränsas till 80 procent av ifrågavarande skattebelopp, medan återstående 20 procent skulle användas till finansiering av det speciella kvalitetsstödet. Vi anser det nödvändigt, att det generella stödet får utgå med hela den statliga delen av nöjesskatten på svensk film.

Det i propositionen framlagda förslaget innebär, att det generella stödet för varje biografbiljett, med ett genomsnittspris om kronor 2:50, blir 37,8 öre. Eftersom filmhyran på denna genomsnittsbiljett, beräknad efter en genomsnittlig filmhyra om 40 procent av vad som återstår sedan nöjesskatten frändragits, uppgår till 73 öre, skulle producentens andel av biljettpriset utgöra 110,8 öre. Av en utredning som verkstälts av auktoriserade revisorn Per V. A. Hanner framgår, att produktionskostnaderna för de under spelåret 1958/59 premiärsatta filmerna utgjorde 686 000 kronor för svartvit film och 981 000 kronor för färgfilm. Om man utgår från att produktionen består av hälften svartvita filmer och hälften färgfilmer — vilket ungefärligen stämmer med 1958/59 års förhållanden — kan genomsnittskostnaden för såväl färg- som svartvit film beräknas till 825 000 kronor. Härtill måste läggas distributionskostnaden, som enligt samma utredning

kan beräknas till 80 000 kronor, varefter producentens totala kostnad uppgår till ca 900 000 kronor. Från detta belopp bör avdragas exportintäkterna, vilka beräknas till genomsnittligen 20 000—25 000 kronor per film. Om produktions- och distributionskostnaderna skall täckas med kronor 1:10 per åskådare erfordras att filmen ses av cirka 800 000 åskådare. En kalkyl på basis av generellt bidrag motsvarande hela den statliga nöjesskatten med den i propositionen föreslagna skattesatsen ger till resultat, att producentens andel av biljetten skulle bli ca 124 öre, vilket skulle medföra att genomsnittsfilmerna måste ses av ca 700 000 åskådare för att få kostnaderna täckta. Det förefaller ytterst osannolikt, att svensk film skall kunna uppnå en sådan spridningsgrad, eftersom ett så högt genomsnittantal åskådare inte tidigare kunnat uppnås ens före den nu pågående minskningen av besöksfrekvensen på biograferna. För närvarande synes man inte kunna räkna med högre åskådarantal än i genomsnitt ca 600 000 per film. Det synes oss sålunda motiverat, att det generella stödet till svensk filmproduktion fastställs till hela statens andel av nöjesskatten på svensk film.

En konsekvens av systemet med skatteåterbäring för svensk film är, då skatteåterbäringsprocenten överstiger filmhyresprocenten, att den svenska filmproduktionen per försald biografbiljett räknat förlorar på en sänkning av nöjesskatten. Den sänkning av nöjesskatten från i propositionen föreslagna 27 procent till 20 procent, som vi ovan förordat, innebär, därest bidraget skulle utgöra 80 procent av den statliga andelen av nöjesskatten och denna i sin tur skall utgöra 70 procent av hela nöjesskatten, att producenten för varje biljett förlorar 1,12 procent av biljettpriset. Vid en sänkning av nöjesskatten till 20 procent tillkommer sålunda ytterligare skäl att låta det generella bidraget utgöras av hela den statliga delen av nöjesskatten på svensk film. Producentens andel i det genomsnittliga biljettpriset kommer då att utgöra kronor 1:15 i stället för det belopp om kronor 1:24, som enligt ovan skulle följa vid en generell återbäring av hela det ifrågavarande skattebeloppet vid en skattesats av 27 procent. Å andra sidan gäller detta en beräkning per biljett. Det måste hållas för sannolikt att en nöjesskatt om 27 procent till följd av ökat biografbortfall skulle medföra att avsevärt färre biljetter blir sålda än vad som blir fallet vid en nöjesskattesats om 20 procent.

Skulle det emellertid visa sig, att den svenska filmproduktionen i detta sammanhang eller vid kommande nöjesskattesänkningar förlorar på att nöjesskatten går ned bör det kravet kunna ställas på filmbranschen, att den själv tillser att filmproduktionen erhåller erforderlig kompensation. Detta kan lämpligen ske genom tillämpning av huvudprinciperna för det av 1954 års nöjesskatteutredning föreslagna producentandelssystemet, vilket i förenklad form på ett rationellt sätt torde kunna tillämpas av branschen utan att statliga myndigheter behöver taga del däri.

Filmproducentföreningen har, såsom redovisas i propositionen, i skrivelse

till finansdepartementet hemställt om bl. a. att även den kommunala delen av nöjesskatten för svensk film skulle utgå i producentbidrag. Med hänsyn till att den svenska filmens intäktsmöjligheter i det för de närmaste åren förutsebara läget med krympande besökarantal måste anses otillfredsställande bör det kunna antagas, att kommuner kan låta den kommunala andelen av nöjesskatten helt eller delvis återbäras till producenterna. De skäl som finns för återbäring av statlig nöjesskatt torde även kunna gälla för återbäring av kommunal nöjesskatt. Skäl synes oss kunna föreligga att undersöka möjligheterna av en sådan lösning.

Förslaget i propositionen om ett särskilt reservationsanslag av 1 miljon kronor till kvalitetsstöd åt svensk filmproduktion tjänar enligt vår mening ett angeläget syfte. Ett sådant stöd kan emellertid inte betraktas som avsett att täcka förluster på den ordinarie filmproduktionen och kan som sådant inte medtagas i producentens ekonomiska kalkyler. Kvalitetsstödet skall utgå för endast ett fåtal filmer årligen och bör, om det skall motsvara sitt syfte, ge producenterna möjligheter att taga risker utöver de risker som är förenade med en vanlig genomsnittlig filmproduktion. Detta stöd, som är avsett för hjälp åt den konstnärliga inhemska produktionen, måste anses vara av allmänt intresse och av särskilt stort värde för hela film- och biografvärlden. Verkningarna av ett sådant stöd måste antagas komma att främja kunskaperna om och intresset för film i landet. Det synes oss därför naturligt, att de medel som erfordras för kvalitetsstödet skall utgå av den på film över huvud taget inflytande nöjesskatten och att sålunda, såsom vi förordat, den statliga andelen av nöjesskatten på svensk film helt utnyttjas till det generella filmstödet.

Den utformning av biografnöjesbeskattningen och filmstödet, som vi ovan förordat, synes oss nödvändig och möjlig i nuvarande läge. Såsom vi framhållit, måste man emellertid förutsätta att nöjesskatten på filmområdet måste sänkas ytterligare redan nästa år. Vi har även förutsatt att andra åtgärder dessutom måste vidtagas till förbättring av filmbranschens ekonomiska läge. Departementschefen har i propositionen påtalat avsaknaden i vårt land av egentligt samarbete mellan film och television. Såsom statsutskottet uttalade vid fjolårets riksdagsbehandling bör det ligga nära till hands att överväga en samverkan så att filmproduktionen kan nyttiggöras även för framställning av televisionsprogram såsom skett i ett flertal andra länder. Denna samverkan måste parterna, såsom framhålles i propositionen, emellertid själva gestalta. Det synes oss emellertid vara av vikt att utrymme för en sådan samverkan skapas snarast möjligt i programanslaget för televisionen.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

I. att riksdagen vid behandling av propositionen nr 79 måtte besluta, att med verkan från den 1 juli 1960 nöjesskatten för biografföreställning må utgå med 20 procent å summan av erlagda inträdesavgifter, samt

att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig ändring av nöjesskatteförordningen;

II. att riksdagen även i övrigt måtte beakta vad i motionen har anförts.

Stockholm den 29 mars 1960

Torsten Bengtson

Torsten Andersson

Eric Källquist

Ragnar Bergh

Ragnar Sveningsson

Bilaga 1

Preliminär beräkning av biografbesöksfrekvensens utveckling t. o. m. 1961

Grupper av TV-sändarområden	TV-start	TV-utbyggnadens befolkningsmässiga nettoeffekt (1 000-tal) ¹	TV-lic./100 hushåll			Förväntad påverkan å biografbesöksfrekvensen. Året före TV:s start = 100	
			1/7 59	1/7 60 (ber.)	1/7 61 (ber.)	Under 1960	Under 1961
I. Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping	före 1/7 58	2 200	36	46	54	58	56
II. Nässjö, Halmstad, Hälsingborg, Gävle, Skövde, Örebro, Linköping, Motala, Borlänge, Bollnäs och Sundsvall	1/7 58— 30/6 59	2 200	18	29	36	66	61
III. Borås, Eminaboda, Härnösand, Hörby, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Lycksele, Mora, Sollefteå, Sunne, Uddevalla, Uppsala, Varberg, Visby, Trollhättan, Vännäs, Västeråker, Västerås, Växjö och Östersund	1/7 59— 30/6 60	1 200	5	18	26	76	68
IV. Boden, Gällivare, Luleå, Storuman och Sveg	1/7 60— 30/6 61	450	—	—	16	100	78
V. Före 1/7 1961 ej utbyggda områden	Efter 1/7 61	1 350	—	—	—	100	100
Hela landet		7 400	18	28	35	73	68

¹ Anm. En utbyggnad av TV-nätet kan få två olika slag av effekt. Det kan vara fråga om dels att en del av befolkningen, som tidigare saknade påtagliga möjligheter att ta in TV-program, nu får sådana möjligheter, dels att mottagningsförhållandena i viss del av landet förbättras. Med »nettoeffekt» avses i vilken grad en viss utbyggnad av sändarnätet resulterar i en nettoökning av »TV-Sveriges» befolkning.

Diagram 7. Biografbesöksfrekvensen i USA och TV-påverkade svenska städer

Index. 100 = året före TV:s start

